

KONFERENSIYA TARJIMASIDA TURIZMGA ALOQALI ATAMALARNI TARJIMA QILISHNING LINGVISTIK VA KONSEPTUAL ASPEKTLARI

Elmuradova Gulrux,

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti,
Ingliz tilini o'qitish metodikasi va ta'lim
texnologiyalari kafedrası katta o'qituvchisi

Annotatsiya. *Ushbu maqola konferensiya tarjimasining ko'p qirrali sohasini o'rganib, uning turli shakllari va ushbu sohada tarjimonlar duch keladigan muammolarni ochib beradi. Ilmiy-texnik tarkibni tarjima qilishda yuzaga keladigan o'ziga xos qiyinchiliklar bilan bir qatorda oldindan aytib bo'lmaydigan, hissiy til, tezkor va aniq muloqotga bo'lgan ehtiyoj kabi konferensiya talqiniga xos bo'lgan murakkabliklar muhokama qilinadi. Bundan tashqari, maqolada keng ko'lamli sohalarini o'z ichiga olgan turizmni talqin qilishning ixtisoslashgan sohasi o'rganilgan.*

Kalit so'zlar. *Konferensiya tarjimasi, konferensiya talqini, sinxron tarjima, ketma-ket tarjima, og'zaki tarjima, yozma tarjima, psixolingvistik jarayon, turizmni tarjima qilish, ixtisoslashgan lug'at, aloqa, muammolar, tezkor uzatish.*

Tarjimondan talab qilinadigan tarjima turlari doirasi konferensiya dasturida delegatlar va shunga mos ravishda tarjimonlarning turli xil faoliyat turlari (yig'ilish, yalpi Majlis, kofe-breyk, konferensiya bo'limlarda ishlash, ommaviy axborot vositalari uchun intervyular va boshqalar) mavjudligi bilan izohlanadi. Shunga qaramay, konferensiya so'zinining yuqoridagi barcha ta'riflaridan ko'rinib turibdiki, konferensiya talqinining asosini bir vaqtda va ketma-ket tarjima tashkil etadi degan xulosaga kelishimiz mumkin. Sinxron talqin maxsus uskunalar yordamida amalga oshiriladi, lekin pichirlash versiyasida ham mavjud bo'lishi mumkin (maxsus jihozlarsiz). Minyar Beloruchev, konferensiya tarjimasi yig'ilishlar, mitinglar, sessiyalar, konferensiyalar, kongresslar, ma'ruzalar, simpoziumlar, matbuot anjumanlari va marosimlarda o'z ifodasini topadi [3, 82].

A. P. Chuzxakin seminarlar va davra suhbatlari, muzokaralar va rasmiy uchrashuvlar [6, 74] qayd etadi. Yuqorida aytilganlarning barchasiga I. S.

Alekseyeva intervyular, muzokaralar, deklaratsiyalar, ma'ruzalar va ommaviy nutqlarni qo'shimcha qiladi. Shunga ko'ra, konferensiya tarjimasi uchun manba matnlari turli janrlar va funksional uslublarda farqlanadi. Yuqoridagilar bilan bog'liq holda savol tug'iladi: konferensiya talqini nima? Axir, bunday tadbirlarda turli xil tarjima turlari mavjud. Qoida tariqasida, konferensiyani talqin qilish haqida gap ketganda, uning ikki xil - bir vaqtning o'zida va ketma-ket talqin qilish haqida gapirish o'rinlidir: "konferensiyani talqin qilish - bu konferensiyalarda eng keng tarqalgan talqin turlari sifatida tarjima qilishning ketma-ket va bir vaqtning o'zida har xil turlarini o'z ichiga olgan zamonaviy atama va muzokaralar. Shunga ko'ra, konferensiya tarjimoni ikkala talqin turida ham malakali" [1, 192]. G'arbiy Evropa madaniyatlarida ketma-ket va sinxron tarjima konferensiya tarjimoni turlari sifatida tasniflanadi. Konferensiya talqini bir tomonlama (bir yo'nalishda amalga oshiriladi).

Hisobotlarni muhokama qilishda "savol-javob" rejimida ketma-ket ikki tomonlama talqin qilish".

L. S. Barxudarov tasnifini ko'rib chiqib, konferensiya tarjimasi og'zaki tarjima guruhiga kiradi, degan xulosaga kelishimiz mumkin: [2, 47].

- *written and written;*

- *Oral-oral;*

- *Written and oral;*

- *Oral and written*

R. K. Minyar-Beloruhev tarjimaning quyidagi tasnifini beradi:

- *Literary translation;*

- *Scientific and technical translation;*

- *Socio-political translation* [4, 82]

Ushbu tasnif doirasida konferensiya tarjimasini oxirgi ikki kichik turga (ilmiy, texnik va ijtimoiy-siyosiy tarjimalar) ajratish mumkin. A.P. Chujakin og'zaki tarjimani quyidagi turlarga ajratadi:

- *Educational translation;*

- *Real translation;*

- *Professional translation*;
- *Official translation*;
- *Unofficial translation* [6, 94]

Konferensiya talqinining tabiati va ko'لامي tarjimon uni amalga oshirishda duch keladigan qiyinchiliklarni belgilaydi. I. S. Alekseyeva quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- muzokaralar va muhokamalarning oldindan aytib bo'lmaydigan xususiyatlari – tarjimonga ma'ruza matni oldindan taqdim etilmaganligi;
- muzokaralarning erkin shakli ziddiyatli vaziyatlarga olib kelishi mumkin;
- ommaviy nutq hissiyotli lug'at bilan "xavfli", frazeologik metaforalardan foydalanish, taqqoslash, ma'ruzachi ko'pincha improvizatsiya qiladi;
- deklaratsiya va manifest matnning murakkabligi va sintaksisning murakkabligi tufayli qiyinchiliklar tug'diradi.

Turizm va sayohat sohasida konferentsiya tarjimonligi til tarjimonining bir tarmog'idir. Bu odatda turizm sohasida ishlashni rejalashtirayotgan universitet talabalariga yoki turizm va sayohat sohalarida ish bilan band bo'lgan, turizm bo'yicha maxsus lug'at va ish uchun zarur bo'lgan tarjimonlik ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak bo'lgan kishilarga tarjimonlikni o'rgatish bilan bog'liq.

Turizm tarjimoni tarjimonlik faoliyati bir yoki bir nechta sayyohlik va sayyohlik sub sohalariga qaratilishi mumkin, masalan: mehmonxona boshqaruvi, sayyohlik agentligining ishlashi va boshqaruvi, marketing, tadbirlarni boshqarish, konvensiya sanoati, aviakompaniyalar faoliyati, merosni talqin qilish, madaniy, sarguzasht, plyaj, konferentsiya, biznes, pazandalik, diniy (ziyosat), ta'lim, etnik, sog'liqni saqlash (tibbiyot, sog'lomlashtirish), moda, kino, tarixiy (meros), sanoat, kruiz, o'rmon, dengiz, tog ', tabiat, safari, suv, yovvoyi hayot, dam olish, qishloq , xarid qilish, sport, shahar, virtual turizm va ekoturizm. Binobarin, ushbu mavzu tarjimon o'qituvchilarini tarjimon trening modeli bilan tanishtirish uchun ishlatilishi kerak.

Ularga turizm bilan bog'liq turli kichik sohalar va masalalarni tanishtirish kerak. Turistlar uchun tarjimonlar kontekstda turizm bilan bog'liq grammatik

qoidalar va atamalarni o'rgatishlari kerak. Gapirish va tinglashni o'z ichiga olgan tadbirlar turizmga qaratilgan bo'lishi mumkin. Og'zaki matndagi har bir so'zning aniq ma'nosiga e'tibor qaratish o'rniga, turistik matnning umumiy ma'nosini tushunishga va tarjima qilishga harakat qilish kerak.

Konferensiya tarjimonining yuqoridagi ta'riflari va xususiyatlari bizga konferensiya tarjimonining vazifasi ma'ruzachining fikrlarini tinglovchiga eng to'g'ri va juda muhim, tezkor yetkazish degan xulosaga kelishga imkon beradi. Konferensiya tarjimasi murakkab psixolingvistik jarayon bo'lib, unda ona tili va chet tillarini bilish, umumiy bilim va psixologik munosabat uyg'unlashadi.

REFERENCES

1. Алексеева И. С. Профессиональное обучение переводчика. СПб. Институт иностранных языков, 2000. 192с.
2. Бархударов Л. С. Язык и перевод (Вопросы общей и частной теории перевода). М. Международные отношения, 1975. 47 с.
3. Миньяр-Белоручев Р. К. Последовательный перевод. М.: Воениздат, 1969. 82 с.
4. Миньяр-Белоручев Р. К. Теория и методы перевода. М.: Московский лицей, 1996. 94 с
5. Усачева А. Н., Шовгенина Е. А. Лингвокогнитивные проблемы конференц-перевода // Вестник Волгоградского государственного университета. Межкультурная коммуникация и сопоставительное изучение языков. 2012. № 2. С. 68-73.
6. Чужакин А. П., Палажченко П. Р. Мир перевода, или Вечный поиск взаимопонимания. М.: Валент, 1999. 74 с, 94 с.